

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEK FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

— o —

Az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmánya által kiküldött
laphizottság felügyelete mellett

szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

o

1906. szeptember hó.

IX. FÜZET.

XLV-ik évfolyam.

o

Megjelenik minden hónap 15-ik napján.

Ára egy évre, azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egylet azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évdíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám.

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása Budapes', Üllői-út 25.

„Waldheil“ favédőeszköz.

Kipróbált saját találmány. — Német birodalmi szab.
150561. sz. — Magyar szab. 30369. sz.

Feltétlenül biztos hatása, legegyszerűbb eszköz,
bármily fiatal erdőtelepítvény megvédésére
a vad lerágása ellen.

☛ Megrendelés német nyelven. ☚

Póstacsomag 3000 védővel 7—8 márka utánvét
mellett. Leírás díjmentesen.

A. Thomée

Waldgut Lengelsen bei Werdohl, Westfalen.

(2. XII. 10.)

Tölgyfacsemete eladás. Az alólirott uradalom faiskoláiban termelt mintegy egymillió kétéves kocsánytalan tölgyfacsemete az 1906. év őszén kerül eladásra. A csemeték ára gondosan kiszedve, jól becsomagolva, forróencsi vagy liszkatolcsvai vasuti állomáshoz szállítva, ezerenkint 8 korona 50 fillér. Megrendeléseket bármikor elfogad *báró Maillot György-féle erdőgondnokság* Baskó, u. p. Boldogkőváralja. Abauj-Tornam. (7. III. 2.)

Bükkerdő erős, ágltizta, hasított áru készítésére alkalmas törzsekkel, **vétel czéljából keresztetik.** Ajánlatok „**A. E.**“ jel alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek. (9. III. 2.)

Tekede Lajos

1906. SZEPTEMBER HÓNAP

ERDÉSZETI LAPOK

XLV. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

IX. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hónap 15-én.

Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 37—22.)

Fekete Lajos.

Lapunknak július havi füzetében röviden jeleztük, hogy Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos, erdészeti főiskolánk rendes tanára nyugalomba készül. Miként a hivatalos lapból olvassuk, ez a hírünk ténynyé vált. Fekete Lajos f. évi október hó elsejével saját kérelme folytán megvált a főiskolától, melynek kötelékében az 1867-ik év óta megszakítás nélkül szolgált. Nyugalomba vonulása alkalmából, kiváló szolgálatainak elismeréséül, Ő Felsége a miniszteri tanácsosi czimmal tüntette ki.

Fekete Lajossal az alkotmány visszaállítása kapcsán magyarrá lett erdészeti akadémia legelső tanári karának már évek óta egyetlen szolgálatban levő tagja vált meg alma materüinktől. Neve főiskolánk történetének 39. évével van összeforrvá és ez a hosszú idő éppen arra a korszakra esik, amelyben a magyar erdészeti szakoktatásnak már 1848-ban valóra vált, de a magyar szabadságharczczal együtt

csakhamar elbukott eszméje alkotmányunk újra éledésével végre maradandó testet öltött s magyar erdészeti irodalmunk és szakoktatásunk — jóformán a semmiből — tisztos magaslatra emeltetett. E korszak elvitázhatlanul nagy és nehéz alkotó és fejlesztő munkájának egyik legfáradhatlanabb s legszorgalmasabb kortársainál is, termékenyebb munkása Fekete Lajos. Nincsen szakunknak egyetlen olyan specziális tudományága sem, amelyben tevékenysége ne hagyott volna maradandó nyomokat és nincs egyetlen szakirónk, kinek irodalmi munkásságát a Fekete tollából megjelent művek összessége s azoknak az erdészeti szakoktatás, valamint az erdészeti ismeretek terjesztése szempontjából mérlegelt becsé-
tul ne szárnyalna.

Az Ég nagy elmével, fáradhatlan munkabírással és párját ritkító szorgalommal áldotta meg s mindezt hosszú szolgálata alatt teljes odaadással a magyar erdészetnek szentelé. Eredményekben rendkívül gazdag munkássága örök hálára kötelez, melynek csak egy kis részletével adózunk neki, midőn nyugalomba vonulása kapcsán eddigi életéről, munkásságáról és érdemeiről alkalomszerűleg e helyen is megemlékezünk.

Fekete Lajos 1837 június 18-án született Tordán, ahol apja kamarai orvos volt. Elemi és középiskolai tanulmányait Tordán és a kolozsvári unitarius gimnáziumban végezte, kitűnő sikerrel. Hajlamai technikai pályára vonzották s ezért a középiskola elvégzése után örömmel követte rokonát, Koncz Imre kolozsmonostori kincstári főerdész tanácsát, aki tanulmányai folytatására a selmecbányai akadémiát ajánlotta, ahol kitűnő végzettsége folytán mindjárt ösztöndíjra is kilátása lehetett. Ez utóbbi reménye tényleg bevált s az 1856—59. tanévekben az erdészet — dacára annak, hogy az akkor még német tanítási nyelvvel is meg kellett küzdenie — kiváló sikerrel végezte, sőt a bányászati szakon az ásványtant is hallgatta és abból is kitűnő eredménynyel vizsgázott.

Jövője fölött már akkor döntött a sors. Harmadéves hallgató korában egy osztagolási gyakorlat alkalmával tanára, Wagner Károly a magyar fiukból alkotott gyakorlati csoporttal a magyar erdészeti irodalom megteremtéséről beszélgetett. Lelkes szavai az ifjak szívében élénk visszhangot keltettek, keblük „mélyen rejtett” vágyait a remény kicsalta rejtekükből; szívük erősebben dobogott, arcuk kipirult a hazafias remény tüzétől és a mikor kised csapatuk az akadémiai pagony legmagasabb pontjához ért (ahol ma a Fekete buzgólkodása folytán 1900-ban létesült Wagner emlék áll), Fekete felállva az ottani sziklaorom tetejére, lelkesedésének e szavakban adott kifejezést: „Itt fognak valaha a magyar erdészeti irodalom megpendítésének emléket emelni.“*)

Wagnerre ez a szinte semmitmondónak látszó jelenet az akkori viszonyok közepette mély benyomást tett. A szorgalmas tanítványát szerető tanár s a tanáráért lelkesülő tanítvány kölcsönös vonzalma a hazafias fellángolás tüzeben mindkettőjük egész életére kiható erős ragaszkodássá edződött, melynek hatása alatt Wagner Károly 9 évvel később — mikor az erdészeti akadémia tannyelvének magyarra változtatása folytán magyar erdészeti tanerőkről kellett gondoskodnia — egyik segédjének Feketét választotta.

Ez időig Fekete a kolozsvári kincstári jószágigazgatóság kerületében gyakornokoskodott, közben (1862-ben) Kolozsvárt letéve az erdészeti államvizsgát is.

Az akadémián szolgálatát 1867. évi október hó 11-én kezdette meg, mint erdőgyakornok és helyettes segédtanár, 1 frt napidíjjal és 50 kr. napidij-pótlékkal. Ezt a nagyon is szerény javadalmazást kapta 1869 november haváig, jóllehet mindjárt kezdettől tanári teendőket végzett, előadta a nemzetgazdaság- és pénzügytant, az erdőértékszámítást, állattant, talaj- és klimatant s az erdészeti rovtant.

1869 október 20-án 600 frt évi fizetéssel és 30 frt havi átalánnyal (pótlék) ideiglenes erdészszé nevezték ki, de további „tanári szolgálatátétel végett” az erdőakadémiánál hagyatott. Ugyanekkor a heidelbergi egyetem látogatására kirendelt Kubacska Hugó ak. segédtanár helyett az akadémiai lajstromok vezetésével

*) Fekete elbeszélése és Vadas J. „A selmeczbányai m. kir. erdőakadémia története és ismertetője” (pag. 133, 134) után.

is megbízták (titkári teendők), amiért 100 frt tiszteletdíj járt. Ezekkel lehetővé vált abbeli vágyának megvalósítása, hogy családot alapítson s 1870 május havában megnősült.

1871 május havában évi 1000 frt fizetéssel a VIII. rangosztályba sorozott rendkívüli tanár lett. A lajstromvezető tisztelet megtartotta ezen minőségében is, de 1872 június havában lemondott róla, mivel a pénzügyminiszterium ugyanazon év július és augusztus hónapjaira terjedő külföldi tanulmányutra küldötte ki. Ezen utazása során főleg a mariabrunni, tharandi, neustadteberswaldi, müncheni, hohenheimi és aschaffenburgi erdészeti tanintézeteket, valamint az azokkal kapcsolatos kísérleti állomásokat és az útjába eső jelesebb erdőgazdaságokat tanulmányozta, de a kiküldési rendelet értelmében figyelmét a beutazott külföld erdészetének szervezeti és adminisztratív ügyeire is kiterjesztette s hazatérése után mindezekről részletes jelentést terjesztett a pénzügyminiszter elé.

1873 május havában, az akkori szervezés során, újra kinevezték rendkívüli tanárnak, de most már 1200 frt évi fizetéssel.

Ez az előlépés Feketét már új munkakörben találta, mivel ugyanezen év március havában az Illés Nándor távozásával előadó nélkül maradt tárgyak miatt, a tárgybeosztás módosult és Fekete a növénytan, növényélet- és boncztan, állattan és erdészeti rovartan, erdőtenyésztés, talaj- és klímatan s erdővédelem és vadászati s urbéri törvények előadásával bízott meg, mi mellett egyben a botanikus kertek gondozása, valamint az akadémiai pagony erdőmivelési és kísérleti ügyeinek intézése is az ő kezeibe jutott.

Könnyen elképzelhető, mennyi munkába került Feketének, az új tárgykör előadási anyagának összeállítása és kidolgozása! Az a széleskörű tudás azonban, amelylyel már akkor rendelkezett, sohasem lankadó lelkes munkaszeretetével párosulva, hamar legyőzte a kezdet nehézségeit s még arra is képesítette, hogy eddigi írói munkásságának első önállóan írt nagyobb termékét, az „Erdőértékszámítást”-t közreadja. Ezzel csaknem egyidejűleg jelent meg „A közerdész” című pályanyertes munkája is, melyet Illés Nándorral együttesen írt. Irodalmi munkásságának tulajdonképpeni kezdete azonban az 1868-ik évre nyúlik vissza, amikor részint az Erdészeti Lapokban, részint más közlönyökben több kisebb-nagyobb cikke jelent meg. Attól kezdődőleg neve irodalmunkban

állandóan sűrűn szerepel. Rendszerint neve vagy nevének kezdőbetűi alatt irt, de elég gyakran czikkezett Arday néven is.

1876-ban „A Mezőség kopárainak befásítása” című pályadijnyertes műve szélesebb körben is ismeretessé tette nevét. Ugyanezen évben a 70-es évek elején megkezdett tanulmányai alapján az erdőlyrészi erdőtenyésztési viszonyok tudományos megállapítására vonatkozólag megvalósítás céljából, nagy gonddal összeállított részletes tervet nyújtott be a természettudományi társulathoz, de ebbeli terve — mint főleg erdészeti fontosságú ügy — csak később, a földmívelésügyi miniszteriumnak Bedő Albert által fölkelített érdeklődése és ugyancsak az ő közbenjárása folytán biztosított anyagi támogatása segélyével juthatott megvalósulásra.

1877-ben egyebek között tevékeny részt vett az erdőőri szakképzés ügyében Wagner Károly elnöklete alatt kiküldött bizottság működésében is és érdekes feljegyezni, hogy ő volt az, aki az erdőőri *szakiskolák* létesítésének eszméjét fölvetette s ezzel a tárgyalásoknak olyan irányt adott, amely később a mai 2 éves tanfolyamu szakiskolák szervezésére vezetett.

Az 1878-ik év nyarának egy részét Fekete ismét külföldi utazásra szentelte. Tudományszomjas lelkét ezuttal Svájc vonzotta magához és mivel odavágyódását másként nem elégithette ki; szerény javadalmazása daczára, saját költségén tette meg körülbelül egy hónapra (augusztusra) terjedő útját. Ez részben pihenő is volt az „Erdészeti Rovartan” című műve után, amelyet az állattan és erdővédelemtan segédkönyve gyanánt ugyanebben az évben adott sajtó alá.

Ezt követőleg, az 1878-ik év hozta meg végre Feketének a másodosztályú rendes tanári rangot. Ekkor már 41 életév, 10 évi nehéz küzdelmes tanári szolgálat és olyan írói munkásság volt mögötte, mely nemcsak hangyaszorgalmu, de egyben széles képzettségű szakemberre is vallott. Az utóbbi körülménnyel szemben rangbeli haladása az akkori viszonyokhoz képest is lassabb volt annál, semhogy abból valami nagy munkakedvet merithetett volna. Mindazonáltal munkássága sohasem lankadt el. Az a lelkesedés, amelylyel Wagner Károly buzdító példájára a magyar erdészeti irodalom megteremtését célzó hazafias munka részese lett, bámulatos munkakedvvel ruházta fel. Rendkívül széles-

körü képzettsége folytán igaz élvezetet találva mindenik tudomány-ágban, figyelme kiterjed mindenre, ami szakunkat illeti s gyűjtött anyagából és mély elméje kifogyhatlan tárházából lépten-nyomon gazdagítja irodalmunkat. Ott van mindenütt, ahol a magyar erdészet fejlesztésének nehéz munkája foly és azon a téren, amelyen mint akadémiai tanár a legtöbbet tehet; irodalmunk megteremtése és fejlesztése körül minden vonalon egyforma kitartással legelől küzd, hogy valamennyit előbbre vihesse.

Eredményekben gazdag tevékenységére 1881. év október havában jut az első kitüntető sugár, amikor Ő felsége az erdészeti irodalom és oktatás terén szerzett érdemei elismeréséül erdőtanácsosi czim- és jelleggel tüntette ki.

Ez az év hozta meg számára azt az örömet is, hogy a hazai főbb erdei fanemek elterjedésének és tenyésztési viszonyainak tanulmányozását célzó régi tervét valóra válthassa. *Bedő* Albert közbenjárása folytán a földmivelésügyi miniszterium ez évtől kezdve 1889-ig minden nyári szünidőn kiküldötte hazánk különböző részeire s ekként sikerült növényföldrajzi és tenyésztési tanulmányait Magyarország egész területén megejteni. Tanulmányairól az Erdészeti Lapokban több közleménye jelent meg, de nagymérvű elfoglaltsága miatt a jókora kötetre tehető egész tanulmányt — sajnos — nem adhatta sajtó alá.

Első teendőnek — mint tanár — a hova-tovább nélkülözhetlenebbé vált szakkönyvek megírását tartotta s azoknak szentelte ideje és ereje javát. 1880-tól 1890-ig kisebb irodalmi dolgozatain kívül összesen 6 könyve jelent meg, amelyek közül 5 erdészeti tan- és illetőleg kézikönyv (Beszélgetés az új erdőtörvényről. Erdészeti talajtan. Erdőbecsléstan. Erdővédelemtan. A tölgy és tenyésztése), 1 pedig mezőgazdasági munka (Az emberi trágya a mezőgazdaságban). Az utóbbit az Erdélyi Gazdasági Egylet által hirdetett pályázatra *Nikel* (később *Szécsi*) *Zsigmond* tanártársával írta, míg az előbbiek — a *Soltz Gyulával* együtt írt Erdőbecsléstan kivételével — kizárólag az ő tollából kerültek ki. E termékeny munkássága daczára csak az 1890-ik év kezdetével lépett a VI. fiz. oszt.-ba sorozott I. osztályu tanárok sorába, de akkor is anélkül, hogy egyben a főerdőtanácsosi czimet és jelleget is elnyerte volna. Ez a kitüntetés csak 3 évvel később (1894-ben)

jutott osztályrészéül. Addig még rendkívül sokat dolgozott. 1891 nyarán az apáczalepke fellépésének, kártételeinek és irtásának tanulmányozása céljából beutazta Bajorországnak az apáczalepke által megszállott erdőségeit s tanulmányai alapján az akkor nálunk is fellépett lepke elleni védekezésre részletes utasítást dolgozott ki; ugyanazon évben tevékeny részt vett az erdészeti akadémia új épületének berendezésében (amiért miniszteri elismerést is kapott) és közre adta „Erdészeti talajtan“ című művének II. átdolgozott és bővített kiadását, valamint az Erdészeti Növénytantannak Mágócsy-Dietz Sándorral együttesen és Rejtő Adolf közreműködésével irt I. kötetét. Alig jelentek meg ezek, amikor (1892-ben) sajtó alá rendezte Erdőértékszámítástanának II. átdolgozott kiadását és egy évvel később (1893-ban) a Soltz Gyulával együttesen irt „Erdőbecsléstan“ II. kiadását s közreadta „Az erdei vetésről és ültetésről“ című népszerű munkáját is.

És Fekete ez alatt nem riadt vissza attól sem, hogy egy újabb tanszék cserére vállalkozzék! A földmivelésügyi minisztériumnak 1891. évi szeptember hó 15-én 52.832. sz. alatt kelt intézkedése folytán elhagyta az Illés Nándortól örökölt erdőmiveléstani tanszéket s átlépett a Soltz Gyula távozásával megüresedett erdőrendezési tanszékre. Ebbeli vállalkozása az 1892/93. tanév kezdetén — amikor a tanszékcseré téynyé vált — a szakemberek körében általános meglepetést keltett. Hamarjában nem igen gondoltak azokra a művekre, amelyeket Fekete addig irt, nem ismerték eléggé az ő tulajdonképpeni hajlamait s ennél fogva nem tudták megérteni, hogy Feketének 55-ik életévében, előbbi tanszékének 19 évi eredményes ellátása után mi okozta ezt a cserét. Csak a Feketéhez közelállók tudták, hogy vállalkozása olyan megegyezés eredménye volt, melynek alapját a földmivelési kormány részéről Feketének az erdőrendezési tanszék tárgykörébe vágó előbbi irodalmi munkássága, Fekete részéről pedig az a hajlam képezte, amelylyel az erdőrendezési tanszék tárgyai iránt erdészeti pályája kezdetétől fogva viseltetett. Ezek a körülmények tették lehetővé, hogy — habár Fekete harmadik tanszékét 55 éves korában foglalta el — annak tárgyait irodalmilag is gazdag eredménnyel művelte (lásd alább Fekete írói munkásságát) s már 1896-ban magára vállalhatta az eberswaldei kísérleti főállomás kezdésére a

földmivelésügyi kormány által hazánkban is folyamatba tett növényföldrajzi munkálatoknak sok gonddal és dologgal járó vezetését is, amit jobb kezekbe valóban nem lehetett volna adni.

Munkásságának csodás termékenységet nem csökkentette tárgykörének ez újabb változása sem, sőt — mintha az új tárgykör még inkább felvillanyozta volna munkakedvét — írói tevékenysége éppen az 1892—1903. évek közé eső decenniumban adta szakunknak a leggazdagabb termést. Ekkor jelent meg a szintén Mágocsy-Dietz Sándorral közösen írt „Erdészeti Növénytan“ II. kötete, továbbá „A szálaló erdők berendezése“, „Erdészeti nyereségszámítástan“ és „Erdőrendezés“ című három hézagpótló műve és legnagyobbbrészt ekkor írta az Országos Erdészeti Egyesület megbízása folytán az erdőgazdasági ismeretek népszerűsítése szempontjából igen becses, népszerű, erdészeti munkáit is, amelyek jobbra párbeszédes népszerű nyelvezetben az egész erdőgazdaság alapvonalait felölelik. Pedig e közben elfoglaltsága időnként más irányban is növekedett, amennyiben az akadémiai tanári kar bizalmából folyólag az 1892/93 tanévben az aligazgatói, az 1897/98 és 1899/900 tanévekben pedig az igazgatói tisztelet is ő viselte s több éven át ő volt az erdészeti szak főnöke is.

Az 1896-ik évben Ő felsége a közügyek terén szerzett érdemeiért a III. oszt. vaskorona renddel tüntette ki. Ez volt a legnagyobb külső kitüntetés, amelyben szolgálati ideje alatt részesült. Ekkor már a 60-ik életévében járt, amidőn a legszívósabb emberek munkássága is lankadni szokott. A Fekete tevékenységét azonban nem csökkentette ez a tisztos kor sem. Lelkében még élénk lánggal égett az a lelkesedés, amelyet ifju korában Wagner Károly élesztett benne és mintha annak heve edzette volna szellemi és testi erejét is: fiatalos kedvvel, ifjui élénkséggel dolgozott tovább.

Ma már 69 év nyomja vállait. Szemei az örökös munkában elgyengültek s emiatt megválnak a tanári széktől, de munkakedve és ereje az Ég kegyelméből nem hagyta el most sem s reményt nyújt arra, hogy rövid időn az erdei fanemek elterjedésének és tenyészeti viszonyainak megállapítását tárgyaló nagy munkájával is gazdagítja irodalmunkat s elméjének tudásban és tapasztalatokban dúz tárházából még hosszú időn át sokat ad szakunknak becses örökségül.

Tevékenységről a fentiekben sokat mondtunk el és mégis csak igen hézagos képet tudtunk adni, mely az alábbiakban közlendő jegyzékből kitetszőleg, nagyobb irodalmi dolgozatainak is csak egy részét tünteti fel. És Fekete tevékenysége nem szorítkozott csupán arra a térre, amelyen eddig követtük. Kivette a részét bőven mindenütt és mindenből, amiben szakunknak szolgálatára lehetett. Sokat tett az akadémia fejlesztése, valamint az akadémiai növénykert berendezése s az akadémiai erdő és az állami csemetekert tanulságos kezelésének tökéletesítése körül is s az Országos Erdészeti Egyesület szintén egyik legmunkásabb tagját tiszteli benne, aki az egyesület tevékenységének elősegítésével is nagyon sok érdemet szerzett. Kutató elméje nem hagyta távol a találmányok terétől sem. 1888-ban egy elmésen egyszerű és igen előnyösen használható tolokás magvetőt szerkesztett, mely a gyakorlatban általános elterjedtségnek örvend. Kevéssel azután konstruált földszórával ellátott magvetőt is, de annak tökéletesítésével — hozzáértő mesterember hiányában — felhagyott. (Ugyanez a sorsa lett a pásztás vetés céljaira tervezett kerek vetőgépjének is.) E helyett 1891-ben — amikor az apáczalepke hazánkban is tömegesen lépett fel — a hernyóenyv-kenő készülékekkel kezdett foglalkozni és a magasban való enyvezéshez egy kipróbáltan jól működő enyvezőt készített (hernyókefe kitoló edénnyel). Később a ferdejáratu, nyeles átlalót átalakította könnyebben kezelhető fogantyus (nyél nélküli) alakra s Cséti Ottóval együttesen szerkesztett egy új famagasságmérő műszert, melynek czélszerű szerkezete a szakkörökben ismeretes.

Nagyon messze vezetne, ha rendkívül kiterjedt munkásságának minden részét apróra fel akarnók sorolni! De nem is szükséges, hiszen azok, amiket itt felemlítettünk és az a jegyzék, melylyel tevékenységének ismertetését az alábbiakban kiegészítjük, bőven elég arra, hogy eddigi érdemeit kellően tudjuk méltányolni. Ezekből nemcsak munkásságának arányai, de azok a célok is világosan kitűnnek, amelyekért dolgozott és a melyeknek ismerete érdemeinek értékeléséhez elengedhetlenül szükséges. Irodalmi termékei összességükben

szakunknak olyan munkását állítják elénk, aki nem kizárólag egyetlen tudománykör megalapozásán és önálló kutatásokkal való továbbfejlesztésén, hanem a magyar erdészeti szakirodalom minden vonalán dolgozott. Kiváló szellemi erejét és fáradhatlan munkásságát megosztotta szakirodalmunk mindazon ágaira, ahol munkaerőre szükség volt s kezdettől fogva mindenütt legelől, vagy a legelsőkkel együtt dolgozik, félreismerhetlenül arra törve, hogy szakképzésünket és irodalmunkat abból a származás elmaradottságából, amelyben tanárságának kezdetén tengett, minden vonalon mielőbb az önálló haladás magaslatára emelje s szakembereinknek módot adjon ahhoz, hogy akadémiai tanulmányaikat szak-tudományaink mindenikében magyar nyelvű szakkönyvekből is fejleszthessék.

Tevékenységének rendkívüli sokoldalúsága kétségkívül azon helyzet követelményeinek helyes felismeréséből ered, mely tanársága idejének javarészét, de különösen annak első felét jellegzi.

Szakoktatásunknak akkori kezdetleges helyzete s irodalomban, szakírókban és a tudományos haladás eszközeiben egyaránt nagy szegénységünk, valamint a tudományos önállósulásnak részben még ma is meglevő akadályai, a magyar erdészet nagyságáért hevülő lelkét első sorban nyilván arra, utalták, hogy azzal a nagy tudással, amit egyrészt a műveltebb külföld szakirodalmából, másrészt vizsgálódásai- és tapasztalatainak folyton gazdagított tárházából merített, egyoldalu buvárkodás helyett, első sorban a tanítás és önképzés legszükségesebb eszközeit igyekezzék megteremteni mindenütt, ahol arra hivatottabb munkás nem jelentkezett hogy helyzetünk javulásának elkövetkeztéig önálló fejlődésünkhöz az alapozás munkája minden vonalon készen legyen.

Ez a tagadhatlanul helyes törekvés nyilvánul egész működésében s az ennek eléréseért kifejtett páratlan munkássága érdemli meg első sorban szakunk osztatlan elismerését és háláját, mert ezzel tett szakunkért a legtöbbet és ezzel bizonyította be a legfényesebben, hogy élete első kötelességének nem egyéni nagyságának szolgálatát, hanem szakunk jövőjéé nagyságának előkészítését tekintette.

E nagy és nemes céljának megvalósításában oly kevesen osztoztak vele, hogy tudása és munkaereje oroszlánrészét az alapozásnak hirt, dicsőséget nem igen nyújtó munkájára volt kénytelen szentelni és aránylag igen kevés módja nyílt ahhoz, hogy a szaktudományok önálló továbbfejlesztésén is tehetsége szerint munkálhasson.

Emiatt tevékenysége a tudományos körökben nem talált méltó elismerést, bár tagadhatlan, hogy óriási munkássága több olyan termékkel gazdagította irodalmunkat és gazdasági tudásunk haladásának olyan szolgálatokat tett, a melyekért a babért onnan is kiérdemelte.

Mi, akik működése körülményeit, okait és céljait ismerjük, Feketéről csak a teljes elismerés és a hála hangján emlékezhetünk meg. A benne gáncsolni valót keresőknek is el kell ismerniök, hogy mint tanár és mint szakíró olyan érdemeket szerzett, amelyek nevét a magyar erdészeti megteremtőinek és fejlesztőinek sorában a legelsőök közé iktatják.

Ennek az elismerésnek adott kifejezést az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlése, midőn a Horváth Sándor alapítvány kamatait 1904-ben egyhangulag neki ítélte és ezt látjuk kifejezve abban a rég kiérdemelt kitüntetésben is, mely nyugalomba vonulását kíséri.

E kitüntetésekhez részünkről irodalmi tevékenységének alkalmoszerű rövid méltatása kapcsán a szeretettel párosult igaz tisztelet és a hálás elismerés koszoruját csatoljuk

azzal a lelkünkéből fakadó óhajtással, hogy munkakedvét s munkára képesítő testi és szellemi erejét — melyet nyugalomba vonulása után is szakunknak óhajt szentelni*) — a nagy Isten még hosszú időn át őrizze meg!

Fekete Lajos munkáinak és irodalmi dolgozatainak jegyzéke:

I. Tankönyvek és kézikönyvek:

1. Illés Nándorral: „A közerdész” 1873. Pályadijnyertes mű.
2. „Erdőértékszámítástan” I. kiadás: 1873, II. kiadás: 1892.
3. „A Mezőség kopárainak befásítása” 1876. Pályadijnyertes munka.
4. „Erdészeti rovartan” 1878.
5. Nikel Zsigmonddal: „Az emberi trágya a mezőgazdaságban” 1881. Pályadijnyertes munka.
6. „Erdészeti talajtan” I. kiadás: 1882, II. kiadás: 1891.
7. „Soltz Gyulával: „Az erdőbecsléstan kézikönyve” I. kiadás: 1882, II. kiadás: 1893. Pályadijnyertes mű.
8. „Erdővédelemtan” 1887.
9. „A tölgy és tenyésztése” 1888. Pályadijnyertes mű.
10. Mágócsy-Dietz Sándorral: „Erdészeti Növénytan” I. kötet 1891, II. kötet 1897. Pályadijnyertes mű.
11. „A szálalóerdők berendezése” 1897.
12. „Erdészeti nyereségszámítástan” 1900.
13. „Erdőrendezéstan” 1903.

II. Népszerű erdészeti munkák:

14. „Beszélgetés az új erdőtörvényről” I. kiadás: 1880, II. kiadás: 1881.
15. „Az erdei vetésről és ültetésről” 1893.
16. „Az erdő ápolásáról és használatáról, annak megalapításától a letarolás idejéig” 1895.
17. „A vágásra érett erdő kihasználása” 1897.
18. „Az erdők berendezése” 1898.
19. „Az erdők felujtása, kapcsolatban azok rendszeres kihasználásával” 1899.
20. „Népszerű erdészeti növénytan” 1901—1905.

III. Önálló értekezések és tanulmányok:

1. Az Erdészeti Lapokban:

1868. A legértelmesebb erdőgyomokról 21. l.
 „ Felhívás az erdőbirtokosokhoz és erdőtisztékhez 413. l.
 „ A magoncok és ültőnczök felfagyása 128. l. (F. L.)

*) Az erdei fák földrajzi elterjedésének és tenyésztési viszonyainak megállapítását célzó munka vezetését továbbra is megtartja.

1869. A fák virágzására és a gyümölcs éréseire szükséges meleg-összeg 57. l.
 " A vadászati jog a tulajdonjognak elválaszthatlan tartozéka 209. l.
 1871. Az erdőadóról 477. l.
 1872. Az erdőadó kivételi módjáról 281. l.
 " A pénzügyi forda ismertetése 321., 361., 406. l.
 1873. Ausztria erdészeti kiállításáról 453. l.
 1874. Az erdészeti kísérleti állomások ügyében 576. l.
 1875. Az államerdők eladásának kérdéséhez 307. l. (Ardai.)
 1876. Árt-e a fenyőszű? 576. l.
 1877. Mi teendő az erdészeti szolgálathoz szükséges szakképzett műszaki segéd-
 személyzet nevelése érdekében? 13. l.
 " A mult évi fagy hatása a selmeczi erdészeti akadémia tankertjeiben
 73., 154. l.
 " Még valami a mult évi májusi fagyról 534. l.
 " Tenyésztési kísérletek amerikai magvakkal 569. l.
 " Miként kezeljük a bükkal és gyertyánnal elegyült tölgyeseket 685. l.
 1880. Észleletek az erdőknek a hóolvadásra gyakorolt befolyása felett. 89. l.
 " A vörösfenyő görbeségének oka 337. l.
 " Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület közgazdasági értekezetére
 kitézött erdészeti kérdésekhez 437. l.
 " Külföldi fák tenyésztési észlelete hazánkban 518. l.
 1881. A selmeczi m. kir. erdőakadémia hallgatóinak ez évi nagy tanutazása
 600. l.
 " A fák görbeségének okairól 707. l.
 1882. A hamu hatása az elültetett csemetékre 64. l.
 " Párhuzam a talajban véghezmenő physical és vegyi folyamatok és a
 szerves élet közt 524. l.
 " A selmeczi m. kir. erdőakadémia hallgatóinak ez évi tanutazása 576. l.
 " Az „Országos Erdészeti Egyesület” máramarosi közgyűléséről 747. l.
 1883. Kirándulás a fogarasi havasokba 202., 307. l.
 " Nehány szó a rossz karban lévő erdők helyrehozásáról 625. l.
 1884. A selmeczi m. kir. erdőakadémia reformálásáról 969. l.
 1886. A *Quercus conferta* Kit., a *Quercus Hungarica* Hubeny és a *Quercus*
Farnetto Ten. ugyanaz 456. l.
 1887. Abauj-Torna, Szepes és Gömör vármegyék erdőtenyésztési viszonyai
 525. l.
 " A debreczeni erdők és a talaj elszegényedésének elmélete 814. l.
 1888. Hazánk tölgyesei 1. l.
 " A tolokás magvető 119. l.
 " Bars vármegye erdőtenyésztési viszonyai 777. l.
 " Nyitra- és Pozsony megye erdészeti viszonyai 875. l.
 " Trencsén megye erdészeti viszonyai 969. l.
 1890. Bereg vármegye erdőtenyésztési viszonyairól 94. l.
 " Ung vármegye erdőtenyésztési viszonyairól 159. l.

1890. Zemplén vármegye erdőtenyésztési viszonyairól 281. l.
 „ Horvát-Szlavonország erdészeti viszonyai 801., 899. l.,
 1891. Az apáczagyponcztovár a bajorországi erdőekben. 111. l.
 „ Rudra erősített ecset enyvtartóval hernyóenyvgyűrűk alkalmazására nagyobb magasságban 837. l.
 1894. A nyélnélküli ferdejáratu átlaló 361. l.
 1895. Kölcsönös viszony az állab befektetési és eladási értéke közt 25. l.
 „ A folyó és átlagnövedék közti viszony 153. l.
 „ Az alakszámok lényegének rövid foglalatja 621. l.
 1897. A szálaóderdők berendezése 823., 921. l.
 1898. A dobrócsi és karámi erdőgondnokságok luczfenyveseinek növekvési viszonyai a Vepor hegység északnyugati lejtőin 121. l.
 „ Az erdészeti vagy növénytani tekintetben nevezetesebb fafajok tenyészteti határainak megállapítása 529. l.
 „ A dobrócsi luczfenyőfatermési táblák ügyében 1014. l.
 1166. l.
 „ A középerdő és szálaóderdő talaja gazdasági értékének meghatározása
 1900. A középerdő, valamint az egyes főfakorosztályok pénzügyi érettségének megállapítása 243. l.
 1902. Az erdőrendezésnek hazánkban szokásos rendszeréről, annak módosításáról és egyszerűsítéséről 567. l. (Előadás.)
 1906. A talajbaktériumok működése s ennek mező- és erdőgazdasági fontossága. (A „Gaea“ közlése után Arday.)

2. Az „Erdélyi Gazdában” :

1881. Vizmosások megakadályozása vízszintes árkok által 212. l.
 1882. A talaj feladata, keletkezése és nemei 185. l.
 „ A talajban véghezmenő fizikai folyamatok 217. l.
 „ A talaj vastagságának és belső minőségének változásai 233. l.
 „ A gazda kötelessége a talaj iránt 259. l.
 1883. Véderdők az Aranyos mentén 403. l.

3. A „Gazdasági Lapokban” :

1882. 15. sz. A talajban véghezmenő fizikai és vegyi folyamatok áttekintése.

4. A „Selmeczbányai Híradóban” :

1892. Felavató beszéd. (Elmondott az új akadémiai épület felavatásakor.)

5. Az „Erdészeti Kísérletekben” :

1901. Tanulmány a luczfenyőtörzsek átlagos alaki és térfogati viszonyairól a Vepor hegységben felvett adatok alapján 37. l.
 1902. Tanulmány az egykoru luczfenyvesek növekvésének és átlagfájának viszonyairól a Vepor hegység elsőrendű termőhelyein, a dobrócsi és karámi erdőgondnokságok területén felvett adatok alapján 1. l.

1902. Az erdészeti növényföldrajzi megfigyelések ügye és jelen állapota hazánkban 39. l.
 „ Tanulmány az egykoru luczfenyvesek vastagsági összetételéről a Vépör hegység elsőrendű termőhelyein felvett adatok alapján 81. l.
 1903. Szabályos egykoru erdőkben keletkező mellékállomány meghatározásának egy módja 43. l.
 1905. A jegenyefenyő, luczfenyő és bükk törzseinek alakszáma a horvátországi mészkőhegységeken 75. l.

IV. Közlemények és fordítások (az Erdészeti Lapokban):

1868. Könyvismertetés (Kodolányi Antal) növénytanáról 129. l.
 „ Új alapelvek a vadászati jog és vadászati rendőrség számára 269. l.
 „ Légtüneti észleletek Selmeczen (havonta).
 „ Magyarország feladata az ipar terén 424. l.
 „ Az alany befolyása az oltvány gyümölcseré 305. l.
 1869. Hamualkatrészek a talajban 76. l.
 „ A gyümölcsfák nyári trágyázásáról 118. l.
 „ Megjegyzések Neusiedler levelére 304. l.
 1870. Porosz-Szilézia erdészeti viszonyai 129. l.
 „ Az 1869-iki tavaszi derek 323. l.
 1872. Vizinövényművelés az erdőtudomány érdekében 196. l.
 1874. Kiállítási közlemény az Eucalyptusról 43. l.
 „ A tömőfa nyérése és jóvedelméről 68. l.
 1875. Közlemények a magyarországi főfajok és az erdőművelés köréből 49., 115., 192., 213., 259. l.
 „ Egy eszme a kísérleti állomások ügyében 384. l.
 „ A betűző szűrő 23., 348. l.
 1878. Reviczky Matejcer János és a selmeczi erdészeti akadémia véleménye a fenyőszű káros voltáról 492. l.
 1879. A virágos kőris pusztulása a Bakony vidékén 82. l.
 1881. A lucz- és jegenyefenyő igényeit összehasonlító vizsgálatok ásványi tápanyagok tekintetében 97. l.
 „ Két új tölgyfajta 346. l.
 „ Könyvismertetés (A fák alak- és fejlődéséről Girókuti és Kozocskától) 532. l.
 „ Tölgyültőnczök nevelése a Levrit-féle eljárás szerint 746. l.
 1883. Könyvismertetés (Dr. Hartig R. fiziologiai művéről) 427. l.
 1885. Könyvismertetés (Ratzeburg növénytanáról) 530. l.
 1891. Könyvismertetés (Dr. I. F. Judeich és Dr. H. Nietzsche erdészeti rovar-tanáról) 271. l.
 „ Fekete Lajos és M. Dietz Sándor. A fák visszaszerző képességének nyilvánulása erőszakos sérülések folytán 647. l.
 1892. Baur egyetemi tanár az áterdőlésről 199. l.
 „ A kambium tevékenységének évi felébredése és megszűnése 631. l.

1894. A mykorhiza gombák befolyása az erdei fák táplálkozására 403. l.
 " A törzsek számának hatása 620. l.
 1895. Goulrier famagasság mérőjének alkalmazása mérőruddal 489. l.
 1897. A vörösfenyő és fajai (Fekete Lajos és Mágócsi-Dietz Sándor) 159. l.
 " Könyvismertetés (Márton Sándor A legelőerdők berendezése, kezelése és használata stb. című munkájáról) 772. l.
 " A növényzet táplálásáról szükséges nitrogén vegyületeknek egy új forrása az erdei alomban 1072. l.

5. Különféle kisebb közlemények (az Erdészeti Lapokban):

7875. A tengeri fenyő acclimatizációjához 150. l.
 1879. Kérelem 916. l.
 1885. Káros hernyók 399. l.
 " Erdei famagvak csiraképessége 632. l.
 1887. Vidéki levél (a Kozecsnik-féle ültető módról) 881. l.
 " Egy serdülő Sequoia (Wellingtonia) gyanta Endl. hazánkban 897. l.
 1888. Egyágu szellőztető kapa 166. l.
 1892. Vizenyős területek kiszáritása fenyők telepítése által 408. l.
 " Az öntött fa 409. l.
 " Vizenyős területek sajátos lecsapolási módja 552. l.
 1893. A talajlazítás, öntözés és a talaj mesterséges takarásának hatása a csemetekertekben 274. l.
 " A legelőerdők tárgyában 276. l.
 1894. A keményített fa mint az öntött fa ellensége 105. l.
 " Ferdejáratu általó javítása 648. l.
 " Faóriások az 1893. évi chicagói kiállításon 649. l.
 " Fahéjból szappan 650. l.
 1895. Egy őserdő képe Észak-Amerika nyugati részéből 330. l.
 " Hengeralaku hordók bükkfából 331. l.
 " Az acácia megtelepítésének kérdéséhez 1210. l.
 " Tölgy és bükk vasuti talpfák 1336. l.
 " Douglasfenyő 359. l.
 1896. A hevitett fa 275. l.
 1897. Bükk vasuti talpfák 377. l.
 1900. Egy kis helyreigazítás a Hysterium Pinastri kérdésében 690. l.